

SERIE PRAKTIJKONDERZOEK

De akkerbouw in Nederland staat wereldwijd bekend om haar innovatiekracht en expertise. De kiem van vele van de ontwikkelingen in de landbouw worden op de tal van praktijkonderzoekbedrijven dat Nederland rijk is gelegd. Wat zijn dit voor bedrijven? Wat doen ze daar? Wat is hun bijdrage en verdienste aan de ontwikkeling van de landbouw? Deze vragen en meer worden beantwoord in een serie over akkerbouwpraktijkbedrijven die beurtelings in elke editie van Akker Magazine in 2011 aan bod komen. In dit nummer PPO Westmaas in Westmaas, dat zich graag profileert als het aardappelkenniscentrum van Nederland.

PPO doet steeds meer onderzoek voor particuliere bedrijven

Westmaas: thuishaven aardappeldemodag

Een dag in de twee jaar ziet het er zwart van de mensen. Tijdens de aardappeldemodag is nagenoeg de gehele Nederlandse aardappelketen op PPO Westmaas te vinden. Bedrijfsleider Marcel Tramper profileert de onderzoeksinstelling dan ook graag als hét aardappelkenniscentrum van Nederland, maar het blikveld is breder.

Slapeloze nachten had hij er van. Hadden ze wel aan alles gedacht? Was de opzet wel goed genoeg? Zouden er wel voldoende bezoekers komen? Konden ze hun veiligheid wel garanderen? Vragen maalden door het hoofd van Marcel Tramper. Hij en zijn collega's hadden verstand van akkerbouwonderzoek, daar twijfelde hij niet aan, maar het houden van een groot evenement op hun percelen was toch andere koek. Daar hadden ze geen enkele ervaring mee.

De ongerustheid bij de bedrijfsleider van onderzoekscentrum PPO Westmaas bleek ongegrond. Ruim 800 bezoekers kwamen af op de eerste editie van de aardappeldemodag in 2011. „Veel meer dan de paar honderd mensen waar we op hadden gerekend”, vertelt Tramper, die sinds 1995 in Westmaas werkzaam is. Het evenement, dat begon als een relatiedag

van telersvereniging Nedato, is in tien jaar tijd uitgegroeid tot een tweemaaljaarlijks landelijk evenement voor de hele aardappelketen met ruim 130 standhouders en 6.500 bezoekers. Inmiddels tekenen de Nederlandse Aardappel Organisatie (NAO) en PPO Westmaas gezamenlijk voor de organisatie van de veelomvattende beurs die in de even jaren rond eind augustus/begin september plaatsvindt op de zuidwestelijke klei.

Vollegrondsgroente

Aardappelen nemen anno 2011 een belangrijke plaats in op het onderzoekscentrum in de Hoeksche Waard. Bij de oprichting in 1972 had de praktijkboerderij aanvankelijk een heel divers karakter. In Westmaas vindt van oudsher onderzoek plaats naar zowel akkerbouw

als vollegrondsgroente. Tot halverwege jaren negentig stond er tevens een kas voor onderzoek naar glastuinbouw. Kolen, sla, broccoli en witlof waren jarenlang - naast de traditionele akkerbouwgewassen, aardappelen, wintertarwe, zomergerst, graszaad en suikerbieten - de vollegrondsgroenten waar ze op Westmaas onderzoek naar deden. Maar in het begin van de jaren negentig werd steeds minder geld in de glastuinbouw verdiend. Dat had ook zijn weerslag op de onderzoeksboerderij. Omdat de onderzoeksgelden van het Productschap Tuinbouw langzaam opdroogden, raakte het onderzoek naar groentes in het sloeb. De laatste twee jaar ziet Tramper echter een kentering. Het aantal onderzoeken naar vollegrondsgroenten als bleekselderij, knolselderij en spruitkool neemt weer ▶

toe. Daarnaast richt Syngenta dit jaar een platform in van een paar hectare met allerlei groentegewassen als sla en uien. Een eenduidige verklaring voor de hernieuwde interesse in vollegrondsgroente heeft de bedrijfsleider niet. „Ik durf het niet te zeggen. En er is een sanering geweest van telers. Hierdoor zijn veel één op één relaties ontstaan tussen telers en afnemers als supermarktketen Albert Heijn. Dan vindt er meer intern onderzoek plaats en ligt het niet meer voor de hand om onderzoek via het Productschap te laten lopen.“ Onderzoek gebeurt nog wel voor particulieren als fabrikanten van gewasbeschermingsmiddelen, maar onderzoek gefinancierd door het Productschap voor het „algemeen belang“ nam de afgelopen jaar af.

Minder open dagen

In de akkerbouw verricht Westmaas voor 90 procent onderzoek voor particulieren als gewasbeschermingsmiddelenfabrikanten, meststoffenfabrikanten, handelshuizen en grote zaadbouwers. Het doen van meer onderzoek voor particulieren heeft ook gevolgen voor openbaarheid van de voortgang en de resultaten. Werden er tot halverwege de jaren negentig aan de lopende band rondleidingen gehouden, tegenwoordig gebeurt dat nauwelijks meer, legt de bedrijfsleider uit. „De particuliere organisaties willen niet dat wij met al onze bezoekers naar hun proeven gaan kijken. We sluiten een contract af dat we onder geheimhouding werken. We kunnen dus niet eens meer een algemene open dag doen, want we hebben veel te weinig materiaal om te laten zien.“ Door het krappe aanbod van interessant onderzoek, nam de belangstelling voor de open dagen op Westmaas volgens Tramper af. Bovendien vergrijsden de bezoekers. Om toch de jonge innovatieve boeren te interesseren voor het onderzoek, besloot PPO Westmaas om boeren gericht uit te nodigen voor specifieke teelten.

Op deze manier zag ook de aardappeldemodag het levenslicht. De nieuwe strategie bleek te werken. De aardappeldemodag is tien jaar later een van Nederlands grootste terugkerende akkerbouwevenementen.

Drijfmest vermijden

De aardappeldemodag is vooral bedoeld om de laatste stand van techniek en nieuwe gewassen ten toon te stellen en niet zozeer voor wetenschappelijk onderzoek. Dat laatste is ook niet mogelijk, vertelt Tramper. „Een goede proef duurt drie jaar en moet je in herhaling uitvoeren. Bovendien hebben we eind augustus nog geen resultaten van het onderzoek beschikbaar.“ In Westmaas heeft PPO de beschikking over 80 hectare. De grond bestaat uit homogene percelen van zware zeeklei met een afslibbaarheid variërend van 20 tot 50 procent. Ruim 13 procent van het areaal wordt ingezet voor proeven, 82 procent is productiegrond en de overige 5 procent bestaat uit akkerranden en groenstroken. De proeven liggen zo goed mogelijk ingebed in productiegronden om de praktijk zoveel mogelijk te benaderen. Om de betrouwbaarheid van de resultaten te verhogen gebruikt Westmaas zo weinig mogelijk drijfmest. „Er zitten risico's aan het gebruik van drijfmest. De samenstelling kan enorm verschillen. We willen niet dat er ruis optreedt in de resultaten van het onderzoek“, verklaart de bedrijfsleider.

In 2010 vonden er in Westmaas 65 proeven plaats. 24 hadden betrekking op aardappelen en 13 op granen. Komend jaar zijn er 24 graanproeven. Dat heeft voor een deel te maken met de graandemodag die dit jaar in juli voor het eerst op de PPO-locatie wordt georganiseerd.

Aardappelkenniscentrum

De aardappelteelt is belangrijk voor het Zuidhollandse onderzoekscentrum. Om dat

te benadrukken richtte Tramper vorig jaar mei het Wageningen Potato Centre (WPC) op, hét kenniscentrum voor de Nederlandse aardappelteelt, zoals hij graag benadrukt. „Het is een club met leden die nieuwsbrieven ontvangen en kunnen deelnemen aan jaarlijks congressen. Verder bestaat het WPC uit partners uit het bedrijfsleven waarmee we koppeling proberen te maken met de nieuwste inzichten uit wetenschappelijk onderzoek en het bedrijfsleven. Het is een platform om kennis uit te wisselen en contacten op te doen.“ Een van deze nieuwe technieken toont bijvoorbeeld ziektes in aardappelplanten aan door middel van chlorofylmeting zonder dat de plant aantoonbaar ziek is. „Als een plant bijvoorbeeld last krijgt van phytophthora, zie je dat voordat er vlekken op het blad ontstaan. Hierdoor kunnen aardappeltelers eerder actie ondernemen om de ziekte aan te pakken.“ Een techniek waarvan de bedrijfsleider verwacht dat die over een paar jaar praktijkrijp is. Met dezelfde methodiek vindt er ook onderzoek naar de droogteresistentie van aardappelplanten plaats. Een noodzakelijk onderwerp, stelt Tramper. „De zoetwatervoorziening wordt in de toekomst een probleem. De techniek biedt kwekers de mogelijkheid om bij de ontwikkeling van een ras daar al in een vroeg stadium rekening mee te houden.“

Versleping aaltjes

De onderzoekinstelling ziet ook op de Zuidhollandse oude zeeklei het aantal aaltjes in de grond gestaag toenemen. Tramper heeft daar wel een verklaring voor. „Vroeger werden de aaltjes vooral gezien als een probleem van de zandgronden, maar omdat de aardappelteelt steeds verder mechaniseert, een loonwerker hier uit de buurt werkt tot in de buurt van Utrecht, vindt er veel meer versleping plaats. Dat geldt niet alleen voor aardappelen, maar ook voor andere gewassen. Zo hadden we

DE VIJF BELANGRIJKSTE ONDERZOEKEN

1. Onderzoek naar schilkwaliteit tafelaardappelen.
2. Onderzoek naar werking kiemremmers.
3. Onderzoek naar nieuwe gewasbeschermingsmiddelen
4. Bemestingsproeven van fosfaat, kali en stikstof in consumptieaardappelen.
5. Rassenproeven van allerlei gewassen.

PPO WESTMAAS

De proefboerderij in Westmaas werd in 1972 gebouwd. Aanvankelijke werkten Westmaas en de proefboerderij Rusthoeve op Colijnsplaat nauw met elkaar samen. Veel kennis en machines werden met elkaar gedeeld. Halverwege de jaren negentig werden beide bedrijven opgesplitst. Westmaas ging verder onder de vlag van Wageningen Universiteit en de Rusthoeve zelfstandig. Een maal in de twee jaar vindt op Westmaas de nationale aardappeldemodag plaats. Een evenement voor de hele aardappelketen. Dit jaar organiseert de PPO-locatie in samenwerking met toeleveranciersbedrijf Van Iperen voor het eerste een graandemodag op donderdag 21 juli.

Proeven, zoals in wintertarwe, liggen zo goed mogelijk ingebed in productiegronden om de praktijk zoveel mogelijk te benaderen, vertelt PPO Westmaas bedrijfsleider Marcel Tramper.

ooit eens witrot in uien op maagdelijke grond. De enige verklaring dat we hiervoor konden bedenken is dat de witrot via een machine op onze percelen is terecht gekomen." Onderzoeken die leiden tot teeltverbeteringen ontstaan vaak achter een bureau met computer, maar soms ook spontaan aan de koffietafel, heeft Tramper ervaren. Zo zat de PPO-bedrijfsleider een aantal jaren gelden aan de kantinetafel met vertegenwoordigers van telersorganisatie Nedato en middelenfabrikant Syngenta te discussiëren over de schilkwaliteit van tafelaardappelen. Daaraan viel volgens Nedato nog wel het nodige te verbeteren. Waarop Syngenta aangaf dat zij in Engeland het middel Amistar tijdens het poten toedienen op de knol om zo een betere schilkwaliteit te krijgen met minder rhizoctonia, zwarte spikkel en zilverschurft. Het voorstel kwam op tafel om een dergelijke proef ook in Westmaas te gaan houden. De proef werd uitgevoerd en het resultaat was volgens Tramper spectaculair te noemen. „Het onderzoek leidde inderdaad tot een mooi blanke schil die beter toonde in

de winkelschappen. Nedato nam hierop het initiatief om een uitbetalingsmodule op te nemen waarmee ze een betere schilkwaliteit gingen belonen. Het systeem werd binnen twee jaar ook daadwerkelijk doorgevoerd. Hierdoor zijn de telers van tafelaardappelen massaal overgestapt op pootmethodes waarmee ze de middelen als Amistar, Subliem, Moncereen en Maxim konden toepassen." In Westmaas vindt niet alleen onderzoek plaats naar aardappelen, ook is er veel aandacht voor granen. Zo deden de wetenschappers van Westmaas onderzoek naar de gevolgen van insporing op de opbrengst van granen. Daarnaast beschikt de PPO-locatie over een bewaargebouw met 16 cellen waar ze experimenten doen, onder andere met kiemremmers.

Parkeerplaatsen

Hanteerde de proefboerderij in het verleden een 1 op 4 rotatie, de laatste jaren is PPO Westmaas omschakeld naar een 1 op 5 rotatie. De

aardappeldemodag speelt daarbij een belangrijke rol, vertelt Tramper. „We hebben een aantal jaren geleden graszaad in de rotatie meegenomen. Dat had destijds een dubbeldoel. Enerzijds was het saldo van het graszaad toen hoger dan van graan. Anderzijds konden we met het rietzwenk graszaad een mooi parkeergelegenheid creëren voor de bezoekers van de aardappeldemodagen. Daarnaast verbeterde de schilkwaliteit van de tafelaardappelen door de minder intensieve teelt.“

Daar staat tegenover dat Westmaas met de aardappeldemodag toch ook een risico loopt. Mocht het weer niet gunstig zijn, dan zal toch gerooïd moeten worden. Ook wanneer dit tot grote structuurschade leidt. „Daarom beperken we het oppervlakte van de rooïdemonstratie tot 6 hectare. Wordt een perceel kapotgereden, heeft het vier jaar tijd om te herstellen. Het rietzwenk, dat tot een meter diep wortelt, biedt ons de mogelijkheid om de structuurschade in vier jaar tijd te saneren, zodat we weer over goede percelen beschikken bij een volgende editie van de aardappeldemodag.“ ■

